

Клименко К. В.,
к.е.н., завідувач відділу бюджетної системи
НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління», м. Київ

Савостьяненко М. В.,
старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки НДФІ
ДННУ «Академія фінансового управління», м. Київ

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

В сучасних реаліях одним із найактуальніших завдань для української держави є вирішення проблемних питань щодо реалізації реформи системи забезпечення національної безпеки. Це пов'язано з динамікою соціальних, економічних, політичних і навіть технологічних процесів, що відбуваються у світі.

Посилення захисту критичної інфраструктури і її відповідних об'єктів сприятиме також досягненню Цілей сталого розвитку (ЦСР), проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 25.09.2015 № 70/1, а саме: ЦСР 6, 7, 9, 11, 12, 13 тощо [1].

Аналізуючи сучасні інноваційні засоби фінансування критичної інфраструктури, можна виділити такі інноваційні інструменти у фінансовому захисті власників та операторів інфраструктури [2].

- Надання гарантій від наслідків катастрофи в сфері інфраструктури (САТ) – це фінансовий пакет, який поєднує належне фінансування О&М (експлуатації та обслуговування) із заздалегідь підготовленим фінансуванням для відновлення служби критичної інфраструктури після катастроф. Цей пакет забезпечує певний взаємозв'язок між процесами фінансування повсякденного обслуговування в звичайних умовах та фінансування відновлення та продовження послуг під час та після пошкодження об'єкта, аварії, катастрофи.

- Фінансовий пакет спрямований на підтримку належного утримання активів у звичайні часи та швидке відновлення критично важливих послуг державної інфраструктури, навіть після катастрофи. Гарантія від наслідків катастрофи в сфері інфраструктури САТ може бути розроблена для різних секторів економіки, активів та власників. Конкретні види покриття небезпеки можуть різнитися, що відображає різні фактори, такі як типи активів, власники ризиків, система бухгалтерського обліку та доходи від послуг інфраструктури.

- Гарантія постачальників послуг О&М. Уряди можуть придбати послуги з ліквідації наслідків катастроф у постачальників послуг з технічного обслуговування, сплачуючи авансові або періодичні збори на додаток до звичайних зборів за технічне обслуговування. Наприклад, контракти на основі результативності, які пов'язують оплату за контрактом з показниками ефективності постачальників послуг, можуть включати відповідальність за аварійне відновлення як частину ключових показників ефективності (КПІ) [2].

Ці ключові показники ефективності вимагатимуть за відповідну плату, щоб постачальники послуг забезпечували певний рівень безперервності обслуговування навіть після серйозних катастроф (наприклад, надання тимчасових послуг на баржах після обвалення мосту). Для надання таких послуг постачальники послуг повинні за власний рахунок переносити фінансові ризики, пов'язані з катастрофами, на страхування або ринки капіталу, щоб гарантувати, що вони можуть виконати своє зобов'язання після катастрофи.

- ШОК, гарантія, що реагує на шок (Shock-Responsive O&M): продукт, що фінансує ризики, може бути вбудований в існуючий фонд оперативного обслуговування, щоб фонд виплат та витрат міг використати для передачі додаткових ресурсів тому самому або іншим постачальникам послуг для відновлення активних послуг. Страхові продукти можуть бути адаптовані урядами або державними підприємствами до конкретних об'єктів інфраструктури, навіть протягом декількох років, для передачі ризиків катастрофи на страхові ринки або ринки капіталу. Цей підхід також може бути організований шляхом фінансування за рахунок періодичного бюджетного фінансування та шляхом зв'язку з умовними інструментами передачі кредиту або переказу ризику [2]. Створення систем, що реагують на шоки, перетворює неявну відповідальність на явну, якою уряд може належним чином управляти, інтегруючи її в національну стратегію фінансового захисту держави. Міністерства фінансів відіграють ключову роль для просування інтеграції критично важливих інфраструктурних послуг у фінансовому плануванні на випадок стихійних лих та катастроф, втрати певного критично важливого об'єкту тощо.

За даними Звіту «Global Critical Infrastructure Protection Market Size By Component, By Vertical, By Geographic Scope And Forecast» агентства Verified market research, у 2019 р. ринок захисту критичної інфраструктури оцінювався в 131,46 млрд. дол. США і, за прогнозами, до 2027 року досягне 217,56 млрд дол. США. CAGR (англ. Compound annual growth rate) – сукупний середньорічний темп зростання, виражається у відсотках і показує, на скільки відсотків за рік приростає досліджуваний параметр) 7,01% з 2020 по 2027 рік [3].

Захист критичної інфраструктури розглядається в країнах ЄС як необхідна передумова розвитку масштабних інфраструктурних проєктів, залучення інвестицій для їх здійснення. І хоча, як правило, одні органи державної влади реалізують економічну політику, а інші – відповідають за забезпечення безпеки і стійкості інфраструктури, на рівні національних планів розвитку інфраструктури питання безпеки враховуються. Для України імплементація загальноєвропейських положень про захист критичної інфраструктури є важливим питанням, поряд із зобов'язаннями щодо раннього попередження надзвичайних ситуацій, пов'язаних із зупинками постачання енергоносіїв, здійснення кібератак, стихійних лих, які Українська держава вже взяла на себе в рамках Угоди про асоціацію з ЄС.

У захисті критичної інфраструктури представники урядів багатьох країн бачать інструмент, за допомогою якого можна істотно впливати на стан національної безпеки, в розрізі таких її сегментів як кібербезпека, фінансова, енергетична безпека, говорять про важливе прикладне значення здійснення захисту критичної інфраструктури, зазначають, що вона дозволяє операціоналізувати національні інтереси, тобто відстежувати

вплив зміни стану такої інфраструктури на ступінь досягнення цілей, що визначаються національними інтересами, а також створювати необхідні резерви фінансових та матеріальних ресурсів для реагування на кризові ситуації та ліквідації їх наслідків в державі.

Як, бачимо захист важливої інфраструктури життєдіяльності суспільства стає одним з найважливіших пріоритетів держави. Важливість безпечного функціонування критичної інфраструктури, і зокрема відповідне її фінансування, є чинником забезпечення національної безпеки, сталого функціонування економіки, добробуту та захисту населення країни. Загалом, проблему впровадження цілісної концепції та формування дієвої системи захисту критичної інфраструктури потрібно вирішувати з огляду на загальні процеси модернізації системи забезпечення національної безпеки держави та перспективної системи адміністративного та політичного устрою держави.

Список використаних джерел

1. ЦСР. URL: www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals/goal-7-affordable-and-clean-energy.html
2. Financial Protection of Critical Infrastructure Services_March, 22. URL: <https://www.financialprotectionforum.org/publication/financial-protection-of-critical-infrastructure-services>
3. Critical Infrastructure Protection Market Size And Forecast. URL: <https://www.verifiedmarketresearch.com/product/global-critical-infrastructure-protection-market-size-and-forecast-to-2025/>